

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN MIETINTÖ 15/2011 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ajoneuvojen energia- ja ympäristövaikutusten huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 1 päivänä marraskuuta 2011 lähettänyt liikenne- ja viestintävaliokuntaan valmis-televasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi ajoneuvojen energia- ja ympäristövaikutusten huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa (HE 100/2011 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti ympäristövaliokunta on antanut asiasta lausunnon (YmVL 12/2011 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Kaisa Leena Välipirtti ja ylisinööri Maria Rautavirta, liikenne- ja viestintäministeriö

- ylitarkastaja Markus Ukkola, työ- ja elinkeinoministeriö
- apulaisjohtaja Seppo Reimavuo, Kilpailuvirasto
- ryhmäpäälikkö Kimmo Sinisalo, Helsingin seudun liikenne HSL
- lakimies Jukka-Pekka Salmela, Hansel Oy.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Helsingin kaupunki
- Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Motiva Oy
- Linja-autoliitto
- Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry
- Suomen Paikallisliikenneliitto
- Suomen luonnonsuojeluliitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki ajoneuvojen energia- ja ympäristövaikutusten huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa. Laila pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi puhtaiden ja energiatehokkaiden tieliikenteen moottoriajoneuvojen edistämistä. Hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä joukkoliikennelain mukaisissa ajoneu-

vojen hankinnoissa ja henkilöliikenteen kuljetuspalveluissa yhdeksi vertailuperusteeksi tulisi ottaa energiankulutus, hiilidioksidipäästöt ja epäpuhtauspäästöt, jollei näitä koskevia vaatimuksia aseteta hankinnan teknisissä eritelmissä vähimmäisvaatimuksiksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Esityksessä ehdotetaan voimaan saatettavan direktiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/33/EY puhtaiden ja energiatehokkaiden tieliikenteen moottoriajoneuvojen edistämisestä) mukaisesti, että julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007), vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetun lain (349/2007) sekä joukkoliikennelain (869/2009) mukaisissa moottoriajoneuvojen ja henkilöliikenteen kuljetuspalvelujen hankinnoissa tulee ottaa yhdeksi vertailuperusteeksi energiankulutus ja hiilidioksidipäästöt sekä typenoksidi-, hiilivety- ja hiukkaspäästöt. Jo nykyisin hankintalakien perusteella voidaan ottaa energia- ja ympäristövaikutukset huomioon julkisissa hankinnoissa. Jatkossa energiaa ja ympäristöä koskevia vertailuperusteita tulisi käyttää kaikissa moottoriajoneuvojen tai näillä tehtävien henkilökuljetusten julkisissa hankinnoissa. Ympäristövaikutukset voitaisiin ottaa huomioon joko vähimmäisvaatimuksina tai osana kokonaistaloudellisen edullisuuden arviointia.

Valtioneuvosto on asettanut vuonna 2009 tehdyssä periaatepäätöksessä kestävien valintojen edistämiseksi julkisissa hankinnoissa tavoitteeksi, että valtion keskushallinto ottaa ympäristönäkökulman huomioon kaikissa hankinnoissaan vuonna 2015. Kuntien ja valtion paikallishallinnon osalta suosituksena on, että ympäristönäkökulma otettaisiin huomioon 50 %:ssa kaikista hankinnoista vuonna 2015. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan voidaan arvioida, että julkisissa hankinnoissa täytetään Suomessa jo melko hyvin direktiivistä johtuvat vaatimukset.

Voimaan saatettava direktiivi edellyttää, että mikäli tarjoukset muunnetaan kokonaistaloudellisuuden arvioinnissa ympäristövaikutusten

osalta rahamääräisiksi, laskelma tulee tehdä laskemalla tarjoushintaan ajoneuvon koko elinkaaren aikaiset ympäristökustannukset direktiivissä tarkemmin säädetyllä tavalla. Asiantuntijakullemisessa on tuotu esille huoli siitä, että kyseinen laskentamalli on laadittu lähinnä ajoneuvojen hankintaan sopivalla tavalla ja soveltuu heikommin palveluhankintoihin, erityisesti lyhytaikaisiin palveluhankintoihin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tällä laskennalla voidaan kuitenkin asettaa ympäristön kannalta paremmuusjärjestykseen ainoastaan palveluhankinnoissa käytettävä ajoneuvokalusto. Palveluhankintasopimusten eripituisiin sopimuskauksiin sisältyvät ajokilometrimäärät voidaan haluttaessa pyrkiä ottamaan huomioon erikseen hankinnan kokonaistaloudellisessa arvioinnissa. Tämä menettely mahdollistaa direktiivin vaatiman sääntelyn tarkoituksenmukaisen soveltamisen myös palveluhankintoihin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan käytännössä ajoneuvokaluston paremmuusjärjestykseen asettaminen kuitenkin hoidetaan julkisissa hankinnoissa yleensä vähimmäiskriteerien avulla. Valiokunta kuitenkin katsoo, että esitetyn sääntelyn tarkoituksenmukainen soveltaminen on tärkeää varmistaa myös käytännössä ja tarvittaessa säätämällä asiasta tarkemmin liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella esityksen mahdollistamalla tavalla.

Valiokunta pitää energia- ja ympäristövaikutusten aiempaa kattavampaa huomioon ottamista julkisissa hankinnoissa erittäin tärkeänä. Valiokunta korostaa, että hankintaperusteiden kokonaisvertailussa on tärkeää löytää toimiva tasapaino ottaen huomioon hankintamenetelyjen perustana oleva lähtökohta julkisten varojen tehokkaasta käytöstä.

Valiokunta yhtyy ympäristövaliokunnan lausunnossaan (YmVL 12/2011 vp) esille tuomaan näkemykseen, jonka mukaan lakiehdotuksen tavoitteiden täysimääräinen saavuttaminen vaatii riittävän tiedottamisen ja neuvonnan toteuttamista.

Yksityiskohtaiset perustelut

5 §. *Energia- ja ympäristövaikutusten huomioon ottaminen tarjousten vertailussa.* Ehdotetun 5 §:n 1 momentin mukaan, mikäli energia- ja ympäristövaatimuksia ei ole tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa esitetty otettavaksi huomioon vähimmäisvaatimuksina, niiden painoarvo tulee ilmoittaa tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa otettavaksi huomioon kokonaistaloudellista edullisuutta arvioitaessa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan voimassa olevassa hankintalainsäädännössä ei edellytetä painoarvojen ilmaisemista kaikissa tarjouspyynnöissä. Tästä syystä valiokunta ehdottaa, että esityksen 5 §:n 1 momenttia muutettaisiin siten, että energia- ja ympäristövaatimukset tulee direktiivin edellyttämällä tavalla ottaa huomioon kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailuperusteina, mutta niiden painoarvoa ei tarvitsisi ilmoittaa kaikissa tarjouspyynnöissä tai hankintailmoituksissa esityksessä ehdotetulla tavalla. Valiokunta ehdottaa, että kyseisessä säännöksessä tuotaisiin esille, että mainitusta ilmoitusvelvollisuudesta säädettäisiin nykyisessä hankintalainsäädännössä viittaamalla esityksen 1 §:n 2 momenttiin, jossa on lueteltu voimassa olevat hankintalait.

Helsingissä 2 päivänä joulukuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Arto Satonen /kok
vpj. Osmo Kokko /ps
jäs. Mikko Alatalo /kesk
Thomas Blomqvist /r
Ari Jalonen /ps
Kalle Jokinen /kok
Merja Kuusisto /sd

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 5 §:n 1 momentti muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset**5 §**

Energia- ja ympäristövaikutusten huomioon ottaminen tarjousten vertailussa

Jos energia- ja ympäristövaikutuksia ei ole tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa esitetty otettavan huomioon 4 §:n mukaisina vähimmäisvaatimuksina, ne tulee ottaa huomioon kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailuperusteina. Vertailuperusteiden painotuksen ilmoittamisesta tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa säädetään 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa laeissa.

(2—4 mom. kuten HE)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula.